

CÔNG NGHỆ THÔNG TIN: HIỂU NHƯ THẾ NÀO CHO ĐÚNG TRONG VIỆC ỨNG DỤNG VÀO DẠY HỌC

*Lê Viết Chung**

TÓM TẮT

Ứng dụng CNTT trong dạy học nhằm đổi mới nội dung, phương pháp dạy học là một trong những vấn đề cốt tử để nâng cao chất lượng dạy học. Đây là một trong những mục tiêu quan trọng nhất trong cải cách giáo dục hiện nay. Hiểu đúng khái niệm “Công nghệ thông tin” và biết ứng dụng nó trong dạy-học là một vấn đề đáng quan tâm, bàn bạc. Giáo viên phải là những người đi tiên phong từ suy nghĩ, quan niệm cho đến việc nghiên cứu, đầu tư và thực hiện cụ thể ứng dụng CNTT trong quá trình dạy và học. Hiểu đúng, suy nghĩ đúng chắc chắn chúng ta sẽ hành động đúng và có kết quả tốt trong dạy-học

1. Đặt vấn đề

Có thể nhận thấy rằng CNTT đã mở ra cho ngành giáo dục một môi trường dạy – học với những điều kiện và phương tiện hết sức thuận lợi. Vai trò của CNTT ngày càng được khẳng định rõ hơn trên cả 2 phương diện lý luận và thực tiễn.

Xuất phát từ các văn bản chỉ đạo của Đảng và nhà nước, nhất là chỉ thị 58-CT/UW của Bộ Chính Trị ngày 07 tháng 10 năm 2001 về việc đẩy mạnh ứng dụng CNTT phục vụ sự nghiệp Công nghiệp hóa và hiện đại hóa đã chỉ rõ trọng tâm của ngành giáo dục là đào tạo nguồn nhân lực về CNTT và đẩy mạnh ứng dụng CNTT trong công tác giáo dục và đào tạo. Đây là nhiệm vụ mà Thủ tướng Chính phủ đã giao cho ngành giáo dục giai đoạn 2001 – 2005 thông qua quyết định số 81/2001/QĐ-TTg và gần đây nhất là chỉ thị số 47/2008/CT-BGDDT của Bộ GD&ĐT về năm học 2008-2009 “Đẩy mạnh một cách hợp lý việc triển khai ứng dụng CNTT trong đổi mới phương pháp dạy và học từng cấp học”. Đó là mệnh lệnh là trách nhiệm của đội ngũ giáo viên các cấp trong cuộc cách mạng đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực học tập của học sinh hiện nay.

Trong những năm gần đây, song song với việc ứng dụng CNTT vào dạy và học ở các trường phổ thông được Đảng, nhà nước và chính phủ đặc biệt quan tâm thể hiện trong chiến lược giáo dục giai đoạn 2010 – 2020, thì trên toàn quốc đã có nhiều hội thảo, hội nghị từ cấp cơ sở đến trung ương bàn bạc, thảo luận cũng như đánh giá lại tình hình sau mấy năm thực hiện. Tuy nhiên cần phải thấy rằng, hiện nay thực trạng việc ứng dụng CNTT vào dạy và học cả bậc phổ thông và đại học là một bức tranh hỗn phức đầy màu sắc sáng tối và chưa thật sự định hình hay có một kết luận rõ ràng. Một số khái niệm như “Tin học”, “Công nghệ thông tin”, “Công nghệ dạy học”, “Giáo án điện tử”, “Giáo trình điện tử”, hay “Bài giảng điện tử” vv... vẫn chưa được hiểu một cách thấu đáo, tường tận. Ứng dụng công nghệ thông tin có phải là một phương pháp hay là kỹ thuật? là sự hỗ trợ hay công cụ, phương tiện?... Trao đổi với nhiều giáo viên ở phổ thông, giảng viên ở đại học chúng tôi nhận thấy các khái niệm này còn được hiểu rất mơ hồ và đa chiều, đa nghĩa.

Bài báo này phân tích khái niệm “Công nghệ thông tin” và hướng ứng dụng “Công nghệ thông tin” vào dạy học hiện nay để đạt hiệu quả cao nhất.

2. Quan điểm về công nghệ thông tin

Bản thân của khái niệm CNTT được chia làm 2 phần và cả 2 phần đó có vai trò ngang nhau về số từ, số ký tự và ý nghĩa trong mối quan hệ hữu cơ của nó trong quá trình dạy học. Một nửa là “Công nghệ” và nửa kia là “Thông tin”. Chỉ cần thiếu một nửa này thì chúng ta sẽ bị “chao đảo” trong suy nghĩ về khái niệm CNTT. Chỉ cần nghiêng nặng về một phía nửa kia chúng ta sẽ bị “chênh vênh” trong suy nghĩ về khái niệm đó. Việc thiếu một nửa bên này hoặc nhẹ một phần bên kia sẽ làm cho việc áp dụng CNTT vào dạy – học không được trọn vẹn như những gì mà người giáo viên mong muốn. Bởi là do trong suy nghĩ của mỗi bản thân người giáo viên đã không chú ý để cân bằng đến 2 nửa này của khái niệm CNTT. Chúng ta đã không đứng giữa khái niệm đó, đứng không đúng trọng tâm của khái niệm đó và chính vì thế khi áp dụng vào dạy học chính chúng ta đã tạo ra những phản ứng phụ có tác dụng ngược đối với người học.

2.1. Công nghệ (Technology) khó mà dễ, dễ mà khó

Khó là vì để nắm được công nghệ và áp dụng được công nghệ trong dạy học một cách hệ thống và khoa học là bài toán nan giải đối với mỗi giáo viên nhưng khó hơn là biết nuôi dưỡng nó làm cho nó sống động và thông qua nó làm cho việc dạy-học sinh động, phong phú và hấp dẫn lại càng khó khăn hơn.

Khó là bởi làm sao biết tận dụng những “khả năng thông minh” của công nghệ để tổ chức được các hoạt động dạy học, đánh giá, kiểm tra và tương tác với học sinh trong một quá trình học tập, chứ không phải chỉ tận dụng trong 1 tiết lên lớp

Dễ là vì theo suy nghĩ của một số lãnh đạo chỉ cần đầu tư phần công nghệ thông tin qua việc đầu tư cơ sở vật chất bằng cách mua sắm các thiết bị hiện đại, các phòng máy, các phần mềm dạy học, các đợt đào tạo chuyển giao công nghệ dạy học ... theo nghĩa chúng ta có tiền chúng ta mua được công nghệ. Chúng ta có công nghệ là chúng ta có được nền giáo dục hiện đại tiên tiến.

Dễ là vì ở cấp cơ sở nghĩ rằng chỉ cần đào tạo việc sử dụng công nghệ này cho giáo viên một cách bài bản đầy đủ thông qua nhiều lớp, nhiều khóa từ hè sang thu, từ xuân sang hè và thế là sẽ có nhiều trang web học tập, có nhiều phần mềm dạy học, nhiều trang giáo án điện tử ra đời. Trên cơ sở đó chúng ta cho rằng mình đã nắm trong tay chìa khóa công nghệ và do đó chúng ta sẽ thành công vì xe đã thông, cầu, đường đã sẵn sàng, chỉ nổ máy và chạy thôi.

Dễ là bởi hiện nay công nghệ phần mềm phát triển mạnh, trong đó các phần mềm giáo dục ra đời đem lại nhiều hiệu quả trong giáo dục như: Cabri, Crocodile, SketchPad/ Geomaster SketchPad, Maple/Mathenatica, LessonEditor/Violet ... và hệ thống WWW, Elearning và các phần mềm đóng gói, tiện ích khác. Do sự phát triển của công nghệ thông tin và truyền thông mà mỗi giáo viên đều có cơ hội tận dụng các công cụ hỗ trợ cho quá trình dạy học nói chung và phần mềm dạy học nói riêng.

Dễ là vì giáo viên chúng ta nghĩ đơn giản rằng chỉ cần biết máy tính, biết word Powerpoint, Violet, frontpage, biết đèn chiếu, biết phần mềm dạy học là có thể ứng dụng được một cách mỹ mãn trong dạy-học và thế là chúng ta thành công, là dạy học tích cực.

Bởi cũng vì quá chú trọng về công nghệ nên trong các bài giảng của một số giáo viên lại rơi vào phần trình diễn, phô diễn về công nghệ. Cái vẻ đẹp hoành tráng về màu sắc, âm thanh, cái cao siêu, biến hóa của kỹ thuật công nghệ đã che lấp các nội dung thông tin cần thiết cung cấp cho người học. Các yếu tố sư phạm, vai trò của phương pháp, cách thức tổ chức hoạt động mà người dạy cần thể hiện lại nhạt nhòa trong mỗi giờ dạy, trong suốt quá trình dạy. Cái thiếu sót của giáo viên chúng ta là đã quá lạm dụng những tính năng của công nghệ không đúng lúc, không đúng chỗ và vì thế các tiết dạy học đã trở thành tiết học rèn luyện kỹ năng nghe và nhìn.

Những vấn đề trên là do chúng ta suy nghĩ khi có trong tay công nghệ là chúng ta có thể chinh phục, có thể thành công, có thể đổi mới và có thể tích cực được trong dạy học. Nhưng đó mới chỉ là một nửa mà một nửa thì vẫn là một nửa không thể tồn tại lâu hơn được và khó được sự chấp nhận từ phía người học

2.2. Thông tin (Information) dễ mà khó, khó mà dễ

Dễ là bởi đây là tài nguyên quý giá hiện hữu trong chính bản thân của mỗi giáo viên hoặc tồn tại qua sách vở, báo chí, thư viện và đặc biệt trên mạng Internet. Đây là dạng tài nguyên mà người dạy phải có và người học thật sự quan tâm bởi đó là mục đích, là lợi ích là yêu cầu mà người học cần biết đến.

Dễ là bởi đằng sau bài giảng của mình có hàng loạt các sách hướng dẫn, sách gợi ý, sách tham khảo, bài dạy mẫu, các chỉ thị..., mà người giáo viên có thể lựa chọn, sắp xếp để tung hoành với khối lượng kiến thức đồ sộ đó trong một tiết dạy

Dễ là bởi quan niệm cho rằng chúng ta dạy cho học sinh cái mình đang có và thậm chí ngay cả khi dạy cái học sinh cần thì cái “cần” đó cũng chỉ nằm trong vòng tròn cái mình đang có. Với công nghệ sẵn có hiện nay thì đó là điều kiện cần và đủ để có một bài giảng hay cho học sinh, một tiết dạy tích cực theo nghĩa đầy đủ nhất của nó. Và thế là những giờ dạy sử dụng đèn chiếu chỉ để chiếu lên những tài liệu bằng word chỉ chít chữ hoặc những bài giảng bằng PowerPoint được liệt kê bởi những dấu gạch dòng vô cảm. Cái mà chúng ta thường gọi là thời kỳ thay thế đọc - chép sang nhìn - chép, vì thế các tiết dạy học đã trở thành tiết học rèn luyện kỹ năng nhìn, đọc và chép không hơn không kém.

Khó là bởi giữa một biển mênh mông thông tin, tư liệu đó người giáo viên phải biết chọn lọc như thế nào, biết biến đổi những cái khó khăn, phức tạp, dài dòng đó thành những điều đơn giản, ngắn gọn và dễ hiểu cho học sinh mà thông qua việc ứng dụng công nghệ đang có.

Khó là bởi làm sao xây dựng được, tổ chức được các nguồn thông tin dồi dào đó thành một hệ thống dạy học hợp lý thông qua công nghệ để đáp ứng được nhu cầu học tập, nhu cầu đòi hỏi cái “cần” của người học.

Chính cái chủ quan về lượng thông tin mà mình đang có và xao nhãng việc ứng dụng công nghệ trong dạy học đã làm cho quá trình dạy học hay một tiết dạy học trở nên nặng nề, thiếu sinh động, không kích thích được tính hứng thú, tích cực từ phía người học.

Thiết nghĩ rằng một sự cân bằng trong suy nghĩ của mỗi giáo viên về khái niệm

“Công nghệ” và “Thông tin” trong dạy học là một việc làm cần thiết. Chỉ khi nào chúng ta cân bằng giữa 2 khái niệm đó trong một khái niệm đồng nhất thì việc ứng dụng CNTT trong dạy học mới hy vọng đem lại sự thành công cho người dạy và người học. Cần phải nhận thức rằng không phải cứ ứng dụng CNTT là đồng nhất với đổi mới phương pháp dạy học và muốn đổi mới phương pháp dạy học thì phải ứng dụng CNTT. Việc ứng dụng CNTT chỉ là cách thức tạo thuận lợi cho triển khai PPDH tích cực. Một giờ học có ứng dụng CNTT là một giờ học tích cực của HS, thì điều kiện tiên quyết là việc khai thác CNTT phải đảm bảo các yêu cầu và tính đặc trưng của PPDH tích cực mà GV lựa chọn. Có thể chỉ ra rằng các đặc trưng đó là học sinh được tạo cơ hội hoạt động tích cực và kiến thức là do học sinh kiến tạo với sự giúp đỡ của giáo viên.

3. Kết luận

Ứng dụng CNTT trong dạy học nhằm đổi mới nội dung, phương pháp dạy học là một trong những vấn đề cốt tử để nâng cao chất lượng dạy học. Đây là một trong những mục tiêu quan trọng nhất trong cải cách giáo dục hiện nay. Để đẩy mạnh công việc này ngoài việc chờ đợi sự đầu tư của nhà nước trong việc hiện đại hóa các thiết bị và công nghệ dạy học cũng như sự chỉ đạo đầy đủ, đồng bộ và thống nhất từ phía Ngành, Sở, Trường và xã hội thì mỗi giáo viên chúng ta phải thật sự là những người đi tiên phong từ suy nghĩ, quan niệm cho đến việc nghiên cứu, đầu tư và thực hiện cụ thể trong quá trình dạy và học. Hiểu đúng, suy nghĩ đúng chắc chắn chúng ta sẽ hành động đúng và có kết quả trong dạy-học

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Viết Chung “Ứng dụng CNTT trong dạy học” Hội thảo Ứng dụng CNTT trong GD & ĐT của trường Đại học RAJABHAT UBON RATCHATHANI và trường Cao đẳng Sư phạm Quảng Trị đồng tổ chức, 04/2009
- [2] Đỗ Nam, “Công nghệ thông tin những góc nhìn khác nhau” Hội thảo hợp tác phát triển CNTT-TT, lần 8 Kiên Giang, 08/2004

HOW TO UNDERSTAND “INFORMATION TECHNOLOGY” PROPERLY IN ITS APPLICATION TO TEACHING AND LEARNING

Le Viet Chung

The University of Danang – University of Science and Education

ABSTRACT

The application of information technology to teaching and learning innovation is one of the indispensable issues to improve teaching and learning effectiveness. It is one of the main objectives to be achieved in the present education renovation. It is of great importance to take the proper understanding of “information technology” and how to apply it to teaching and learning effectively into consideration. Teachers are supposed to be the pioneers to master the issue and realise it in their work. It is certain that their mastery guides them to build up practical activities that bring about good results in teaching and learning.

* ThS. Lê Viết Chung, Email Chunglv2000@yahoo.com Trường ĐHSP, ĐHQĐN